

A N N E
R O B B E R S T A D

Hvem har bevisbyrden?

TVILSRISIKOEN I SIVILE SAKER

UNIVERSITETSFORLAGET

Hvem har bevisbyrden?

Anne Robberstad

Hvem har bevisbyrden?

Tvilsrisikoen i sivile saker

Universitetsforlaget

© Universitetsforlaget 2021

ISBN 978-82-15-04294-7

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS
Postboks 508 Sentrum
0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Rune Mortensen
Sats: ottaBOK
Trykk: 07 Media – 07. no
Innbinding: Bokbinderiet Johnsen AS
Boken er satt med: Times LT Std 11,5/15
Papir: 90 g Amber Graphic 1,25

Forord

Arbeidet med denne boken har medført en morsom jakt i den juridiske litteraturen om materielle rettsspørsmål av alle slag. Spenningen når du slår opp i en ukjent bok: Forekommer ordet «bevisbyrde» i stikkordregisteret eller i innholdsfortegnelsen? Ofte gjør det dessverre ikke det, selv om bevisbyrdeproblemet melder seg på alle rettsområder. Kanskje tenker de forfatterne som ikke skriver om det, at problemet hører hjemme i prosessretten og ikke i den materielle jusen.

Fordi dette arbeidet spenner over så mange rettsområder som jeg ikke har spesialkunnskap om, er det uunngåelig at jeg noen ganger kan behandle de materielle rettsreglene upresist, eller at jeg er bakpå når det gjelder rettsutviklingen. En prosessualist kan ikke være ekspert på hele den materielle jusen, så her må jeg be om overbærenhet. Gode kolleger har stilt opp, svart på spørsmål og lest deler av teksten. At de har opplyst meg, betyr på ingen måte at de er enige i det jeg skriver. Alle feil og misforståelser som måtte gjenstå, er fullt og helt mitt ansvar. Stor takk til alle dere, i alfabetisk rekkefølge:

Herman Bruserud, Hans Jacob Bull, Johanna Engström, Stein Evju, Daniel Morken Farstad, Hans Petter Graver, Marit Halvorsen, Anne Hellum, Markus Jerkø, Marte Eidsand Kjørven, Kåre Lilleholt, Dag Michalsen, Giuditta C. Moss, Kirsten Sandberg, Beate Sjøfjell, Arvid Aage Skaar, Trond Solvang, Geir Stenseth, Vibeke Blaker Strand, Tone Sverdrup, Tomas Midttun Tobiassen og Frederik Zimmer.

Hilde Sejersted har som vanlig bistått med latinen.

Takk også til de vitenskapelige assistentene Lucy Furuholmen (2017) og Fredrik Andreas Stenstadvold (2019) for gjennomgang og analyse av et stort antall høyesterettsavgjørelser om bevisbyrde (tvilsrisiko).

Innspill mottas gjerne til anne.robberstad@jus.uio.no.

Oslo i januar 2021

Anne Robberstad

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	
Bevisbyrde i et nøtteskall	11
1.1 Det vi lurer på	11
1.2 Loven	12
1.3 Forarbeidene	14
1.4 Rettspraksis	15
1.5 Juridisk litteratur	17
1.6 Terminologi	18
1.6.1 Alminnelig språklig betydning	18
1.6.2 Juridisk betydning	20
1.6.3 Beviskrav	23
1.6.4 Subjektiv eller falsk bevisbyrde	27
1.6.5 «Absolutt tvil»	28
1.6.6 «Eckhoffsk tvilsrisiko»	30
1.6.7 Faktum, ikke jus	33
1.6.8 Kortfattet om språkbruken	34
1.7 Bevisbyrdereglene er rettsregler	35
1.8 Prosessrett eller materiell rett?	36
1.9 Leseveiledning	37
1.10 Råd	39
Kapittel 2	
Teoritradisjonen	41
2.1 Den historiske arven	41
2.1.1 Innledning	41
2.1.2 «Saksøkeren har bevisbyrden»	41
2.1.3 «Bevis for positive, ikke negative fakta»	42
2.1.4 Norske Lov	43
2.2 Arvens utslag i dag	44
2.2.1 Straffesaker og sivile saker	44
2.2.2 Norsk høyesterettspraksis om «alminnelige regler»	44
2.2.3 «Det vanlige skjemaet»	46
2.3 Teorier om bevisbyrden	47

2.3.1	Innledning	47
2.3.2	Formålsbetraktninger	48
2.3.3	Virkelighetens krav	48
2.3.4	Bevissikring	50
2.3.5	Sannsynlighet	51
2.3.6	Konsekvens	52
2.3.7	Hindre misbruk	52
2.3.8	Status quo	53
2.3.9	Setningsbygningsslæren	54
2.3.10	Klanderverdig forhold og noen andre momenter	58
2.3.11	Sluttord om teorier	59
2.4	Sikre (?) regler	60

Kapittel 3

Lovbestemt bevisbyrde	62	
3.1	Lovbestemte presumsjoner	62
3.2	Uttrykkelige bestemmelser om bevisbyrde	67
3.2.1	Innledning	67
3.2.2	Reaksjon på rettsstridig forhold	68
3.2.3	Hindre misbruk	69
3.2.4	God jegermoral	70
3.2.5	Innskjerping av materiell regel	71
3.2.6	EU-direktiver	72
3.2.7	Andre bestemmelser	73
3.2.8	Diskrimineringslovgivningens «delte bevisbyrde»	75
3.3	«Må godtgjøre», «vise» og lignende formuleringer	92
3.4	Bevisbyrde i standardkontrakter	93

Kapittel 4

Kan vi stole på lovens formulering?	95	
4.1	Mitt utgangspunkt er «ja»	95
4.2	Femten saksområder	97
4.2.1	Inngrep fra det offentlige	97
4.2.2	Krav om offentlige pengeytelser	102
4.2.3	Utlendingsrett	105
4.2.4	Stillingsvernsaker	109
4.2.5	Krav om forsikringsytelser	112
4.2.6	Skatte- og avgiftsrett	117
4.2.7	Erstatningskrav	122
4.2.8	Arverett	127
4.2.9	Avtale- og kontraktsrett	129
4.2.10	Kjøpsrett	131
4.2.11	Konkursrett	133
4.2.12	Tingsrett	134
4.2.13	Familierett	135

4.2.14	Advokatrett	137
4.2.15	Sivilprosess	138
4.3	Oppsummering	142
Kapittel 5		
	Ingen lovbestemmelse som avgjør	143
5.1	Den materielle lovregelen utpeker ingen av partene	143
5.2	Den materielle regelen er uskrevet	145
5.2.1	Hva går reglene ut på?	145
5.2.2	Gutten som ikke hadde fått lønn	147
5.2.3	Samboerne som flyttet fra hverandre	149
5.2.4	Høyesterettspraksis	150
5.2.5	Men hva gjelder ellers?	154
5.3	Særlig om erstatning	162
5.3.1	Innledning	162
5.3.2	Hovedregelen	163
5.3.3	Unntak for hypotetisk skadeårsak	164
5.3.4	Unntak der skadevolder kan bebreides	164
5.3.5	Andre unntak?	166
5.3.6	Særlig om ansvar for skade på betrodd gods	167
Kapittel 6		
	Særlig om avtaler	170
6.1	Problemene	170
6.2	Inngåelse av avtaler	171
6.3	Innholdet i avtaler	173
6.4	Ophør av avtaler	175
6.5	Rett til båtfeste, regler og teorier	176
Vedlegg 1		
	Kasuistikk etter fagområde	181
Vedlegg 2		
	Stadier i «den delte» bevisbyrdens historie	190
	Noter	192
	Litteratur	206
	Register over høyesterettsavgjørelser	211
	Lovregister	214
	Stikkordregister	221

Kapittel 1

Bevisbyrde i et nøtteskall

1.1 Det vi lurere på

I straffesaker er alle, leg som lærd, fortrolige med at bevisbyrden er avgjørende for utfallet av saken. Har påtalemyndigheten oppfylt sin bevisbyrde og det strenge beviskravet som gjelder i slike saker («uten rimelig tvil»)? Alle vet at det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden, ikke den mistenkte.

I sivile saker er det vanskeligere. Hvem har bevisbyrden der? Noen trekker en parallell til straffesaker og hevder at det alltid er *saksøkeren* som har bevisbyrden, eller at den ligger på *den som krever noe*. Eller på den som vil ha en *endring i status quo*. Eller på den som *har oppført seg dårlig*, for eksempel ved å forsømme å sikre bevisene. En annen mulighet er at det gjelder særskilte regler om bevisbyrde for hver *sakstype*, for eksempel slik at det i erstatningssaker er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger ansvarsgrunnlag og tap, og ikke skadevolder. Men hva gjelder i andre sakstyper? Og kan det til og med tenkes at det finnes én bevisbyrderregel for hver enkelt sak?¹

I den enstemmige dommen i **Rt-2012-1888** (ulovfestet gjennomskjæring) støtter vi i avsnitt 42 på en betraktning om hvordan en skal finne skattyterens hovedsakelige motiv:

«Ved denne vurderingen skal de vanlige bevisbyrderregler legges til grunn.»

Det jeg lurere på, er: Hvilke regler er dette? Finnes det slike regler? Jeg har lest mye om bevisbyrde, i mange år. Når jeg leser utsagn som dette, tenker jeg allikevel ikke: «Å ja, *de* reglene, de vanlige bevisbyrderreglene!» Jeg vet rett og slett ikke hvilke regler dette er.

Hvordan skal vi finne ut hvilke bevisbyrderregler som gjelder? Fremgangsmåten må bli den samme som alltid når vi leter etter hvilken regel som gjelder: Studer lovens ordlyd, forarbeider og rettspraksis, dersom slike finnes. Juridisk teori er etter min mening ingen selvstendig rettskilde, men i dette emnet skal vi se at den har fått stor betydning både for lovgivning og rettspraksis. Uansett vil litteraturen gi en del opplysninger om de regulære kildene, særlig høyesterettspraksis.

I festskriftet til Per Henrik Lindblom peker Peter Westberg på at mange bevisbyrdespørsmål er ubesvarte, og at advokater i større grad burde prosedere slike spørsmål. Svensk høyesterettspraksis danner ikke et enhetlig bilde, mener han, noe som åpner for konstruktiv argumentasjon fra advokatens side.² Om denne karakteristikken er treffende for norsk høyesterettspraksis, overlater jeg til leseren å bedømme etter å ha lest denne boken. Uansett er det på det rene at det også her til lands er fullt mulig å argumentere for forskjellige løsninger av bevisbyrdespørsmål. Denne bokens formål er å vise hvordan dette har vært gjort, og hvordan det kan gjøres. Boken tar sikte på å gi et forråd av argumenter som kan brukes av advokater og dommere i den enkelte tvist, for eksempel ved å vise til høyesterettspraksis.

Bokens primære formål er altså å være praktisk nyttig. På dette området er det ingen motsetning mellom dette og det å føre en teoretisk debatt, det siste er tvert imot nødvendig. Den forskningsmessige problemstillingen er å finne en fremgangsmåte som er velegnet til å løse spørsmål om hvem som har bevisbyrden. Jeg er også opptatt av å finne ut av hvordan de ulike kildene tenker om bevisbyrde, og om tankegangen er riktig eller gal, hensiktsmessig eller ikke hensiktsmessig.

Min fotnotepolitikk (ordet er fra Henrik Zahle) har denne gangen vært å plassere alle notene på slutten av boken, selv om det gjør dem vanskeligere tilgjengelig. Eller kanskje nettopp derfor? Zahle skrev, med rette, at fotnotene kan være viktigere enn selve teksten, underforstått for andre forskere.³ De som måtte ønske belegg for mine uttalelser eller er interessert i spissfindigheter forskere imellom, henviser jeg til å slå opp bak og lese notene der. Jeg vil ikke at notene skal forstyrre lesningen for andre lesere. Alt det viktigste stoffet står i brødteksten eller i petitavsnitt.

For studenter og andre som kan ha nytte av en avklaring av begrepsbruken, kan jeg anbefale å først lese punktet 1.6.8 «Kortfattet om språkbruken». Lesere som har dårlig tid, trenger ikke lese mer av kapittel 1 enn dette og punkt 1.10 «Råd».

1.2 Loven

Hva sier rettskildene om hvem som har bevisbyrden? Tvisteloven sier ingenting om spørsmålet, og ordet «bevisbyrde» er ikke engang nevnt i proposisjonen til loven.⁴ Som regel omtales heller ikke bevisbyrden i de «materielle» lovene. Bare 13 av alle våre lover inneholder ordet bevisbyrde. Arbeidsmiljøloven bruker det to steder.

Søk i Lovdata-basen Lover (NL) den 24.9.2020 på ordet «bevisbyrde» ga 13 treff: Viltloven, likestillings- og diskrimineringsloven, lover om folketrygd, arbeidsmiljø, konkurs, opplæring, sjøfart, vannressurser, personopplysninger, angrerett, vegfrakt, skipsarbeid og pakkereiser. Tilsvarende søk på «tvlrisiko» ga ingen treff.

For eksempel leser vi i folketrygdloven kapittel 15 «Stønad til enslig mor eller far»:

«Medlemmet har selv bevisbyrden for at han eller hun er enslig mor eller far med aleneomsorg for barn.» (§ 15-4 femte ledd).

Klar tale, og en støtte til dem som mener at bevisbyrden ligger på den som krever noe, for eksempel overgangsstønad til enslig forsørger.

Hva mener lovgiver når det står at den ene eller den andre har bevisbyrden for noe? Antagelig at det vil gå ut over denne personen dersom det ikke foreligger bevis for det aktuelle faktum. I eksemplet fra folketrygdloven: Den som søker om stønad, vil bare få den dersom det anses bevist at søkerens faktiske situasjon kommer inn under «enslig mor eller far med aleneomsorg for barn», slik disse uttrykkene i loven må tolkes. Hvis det er mer sannsynlig at søkeren ikke er en slik person, eller det er usikkert om dette er tilfellet, vil søkeren ikke få stønaden. Det kan for eksempel tenkes at søkeren bor sammen med barnefaren, men at dette forsøkes skjult for myndighetene.

Så viktige som disse spørsmålene er, kan en undre seg over at ikke lovgiver har tatt fatt i bevisbyrdespørsmålene. Det skjedde ikke med tvistemålsloven og domstolloven av 1915, og heller ikke med tvisteloven av 2005. En finner derfor lite eller intet om bevisbyrde i kommentarutgavene til disse lovene. Det er påfallende at dagens kanskje mest brukte opplysningskilde i sivilprosessen, lovkommentaren til tvisteloven av Schei med flere, på side 777 i papirutgaven har en margtekst med «bevisbyrde», men at temaet ikke behandles i teksten. Det vises bare til tre bøker om sivilprosess.⁵ Temaet overlates tydeligvis til litteraturen.

De fleste lover har altså ingen uttrykkelig bestemmelse om bevisbyrde. Allikevel kan det godt tenkes at vi kan trekke slutninger om hvem som har bevisbyrden ut fra lovens formuleringer. Loven angir ett eller flere bevistemaer, og det er nærliggende å tenke at den som har fordel av at dette bevistemaet blir bevist, har bevisbyrden.⁶

I nevnte eksempel fra folketrygdloven står det i § 15-4 første ledd at stønad «kan ytes til et medlem som er enslig mor eller far og har aleneomsorg for barn». Hvis det er tvil om hvorvidt forelderen er «enslig» eller «har aleneomsorg», er disse kriteriene ikke oppfylt og søkeren får som sagt ikke stønad.

Men hvis dette er lovgivers mening, virker jo bevisbyrderegelen i § 15-4 femte ledd overflødig. Lovforarbeidene viser at denne regelen var ment som en presisering av noe som gjaldt i alle fall, se nærmere i kap. 3.2.3 nedenfor. Dette kan gi støtte til idéen om at lovens bevistema, ved siden av å angi *hva* som må bevises,

også kan angi *hvem* som har bevisbyrden. Eller motsatt: Lovens tekst løser ikke bevisbyrdespørsmålet, derfor er det nødvendig med en uttrykkelig bestemmelse om dette. Dette kommer vi tilbake til i kapitlene 2 og 4.

1.3 Forarbeidene

I forarbeidene til tvistemålsloven og domstolloven av 1915 er det svært lite å hente om bevisbyrde. Det skyldes nok at de som laget disse lovene, baserte seg på den juridiske litteraturens behandling av spørsmålet om bevisbyrde. Det eneste jeg har funnet i forarbeidene til de to lovene, er disse uttalelsene fra Sivilprosesskommisjonen i 1908 om utkastet til tvistemålslov:⁷

«Den frie bevisbedømmelse medfører ikke ophævelse af reglerne om *bevisbyrden*. Dette emne er overhovedet ikke optaget til behandling af udkastet, idet det nærmest er af civilretslig natur. [...]

[...] Spørgsmaalet om bevisbyrden hænger saa nøie sammen med selve løsningen af det omtvistede forhold, at det ikke uden at præjudicere denne kan afgjøres særskilt.»

Sitatene viser at forfatterne ikke mente at det finnes én eller noen få regler om bevisbyrde. Det tyder på at det må finnes mange regler: én for hver av de enkelte typer av tvister, eller endog én for hver enkelt konkrete tvist. Disse reglene skulle fortsatt være gjeldende. Og de er ikke opphevet senere heller.

Forarbeidene til tvisteloven sier heller ingen ting om hvem som har bevisbyrden; ordet «bevisbyrde» finnes som nevnt ikke i proposisjonen til loven. Derimot forekommer det flere steder i utvalgsutredningen, NOU 2001: 32 Rett på sak bind A, både i betydningen «beviskrav» og i betydningen «bevisbyrde» (slik jeg definerer den her). Utvalget vek tilbake for å gå inn på regler om bevisbyrde.

I NOU 2001: 32 bind A finnes det spredte forekomster av ordet bevisbyrde, i ulike betydninger, for eksempel s. 408, 422 (om beviskrav) og 455 (om bevisbyrde). På side 459 reflekteres det kort over begrepsbruken. Men utvalget vil ikke gå nærmere inn på denne fordi begrepet «bevisbyrde» ikke skal brukes i loven.

NOU 2001: 32 bind B har to humoristiske innslag, vedlegg 6 og 7. En privatpraktiserende advokat sendte inn til Tvistemålsutvalget et forslag til ny tvistemålslov på ti korte paragrafer.⁸ Svarbrevet fra utvalgets leder og sekretær inneholdt blant annet dette: «Vi tygger også på om vi skal gi en regel om bevisbyrde. Det er jo et ambisiøst prosjekt, som vi til nå har veket tilbake for.» Dette svaret ligger det nok adskillig alvor bak.

I forarbeidene til materielle lover kan en unntaksvis finne uttalelser om bevisbyrde, særlig i nyere lover. Forarbeidene til forvaltningslovens nye kapittel IX om administrative sanksjoner fra 2016 er ett av flere eksempler (se nedenfor i

4.2.1). I forarbeidene til EØS-rettslige lover finnes det også en del, fordi disse lovene ikke sjelden har uttrykkelige regler om bevisbyrde (se 3.2.6 og 3.2.8).

Forvaltningsloven har materielle bestemmelser, samtidig som den er en prosesslov for saksbehandlingen i forvaltningen. Det er påfallende at utredningen NOU 2019: 5 «Ny forvaltningslov» ikke har tatt opp spørsmålet om bevisbyrde i forvaltningsretten.⁹

1.4 Rettspraksis

*«Der har vært mange teorier om bevisbyrden.
Rettspraksis synes derimot i stor utstrekning å ha
vært den samme i mange land.»*

Jon Skeie II 1940 s. 75

Foruten lovtekstene er rettspraksis den viktigste kilden til reglene om bevisbyrde. Skal vi tro Jon Skeie, kommer domstolene i mange land ofte til de samme resultatene.

Norsk høyesterettspraksis er preget av at dommerne legger ulikt innhold i ordet «bevisbyrde»; det brukes om dette og hint, av og til også i én og samme avgjørelse, som i **Rt-2007-817** (konkurransesklausul). I avsnitt 39 her handler det om ekte (objektiv) bevisbyrde, i avsnitt 40 om falsk («subjektiv») bevisbyrde. I avsnitt 13 handler det om beviskrav. I **HR-2017-639-U** (nattklubb i Barcelona) siktes antagelig til «subjektiv» bevisbyrde (nedenfor i 4.2.7), det samme gjelder **HR-2017-959-A** (gaver mellom ektefeller) (se 4.2.13). I **Rt-2010-224** (rådgivningsplikten) er det ikke godt å si hva som er ment med «bevisbyrdereregler» (se 4.2.14).

Den som vil påvise inkonsekvens i rettspraksis, vil finne mye på dette feltet. Det er mye rart å lese i høyesterettspraksis om bevisbyrde, også i nye avgjørelser. Som førstvoterende Bruzelius pekte på i **Rt-2008-1409** (ordinær tilleggs�skatt) i avsnitt 38:

«Jeg bemerker at kravet til bevisets styrke i noen tilfelle omtales som ‘bevisbyrde’. Men dette uttrykk benyttes også for å angi bevisføringsplikt og tvilsrisiko. Det er derfor i en del sammenhenger uklart hvilken side av bevisreglene som en uttalelse tar sikte på.»

Begrepsbruken er altså lemfeldig. Det betyr ikke at vi kan se bort fra rettspraksis om hvem som har bevisbyrden i ulike tilfelle. Tvert imot er det jo tidligere praksis

som ofte bestemmer hvordan resultatet vil bli. Høyesterett har makten, selv når den ikke har retten (eller fornuften) på sin side. Et grundig studium av rettspraksis er derfor nødvendig for å kunne si noe om hvem som må ha bevisbyrden i den enkelte sakstype, kanskje til og med i det enkelte tilfellet.

Når det gjelder hvordan ordet bevisbyrde er brukt i alle enkeltsakene, vil det føre for langt å skulle utgreie hver av sakene i denne lille boken. Jeg håper at leseren selv, ved hjelp av tankegangen jeg formidler, vil finne ut av dette hvis det blir nødvendig for å argumentere i den konkrete tvisten som leseren skal ta stilling til eller søke å påvirke.

Selv om ordet bevisbyrde (eller tvilsrisiko) ikke brukes i en rettsavgjørelse, kan det hende at avgjørelsen nettopp baserer seg på en bevisbyrderegel. Noen av disse reglene fremstår som så selvfølgelige for rettsanvenderen at de ikke engang blir nevnt. De ligger i bakgrunnen og forklarer utfall som ellers kan være vanskelige å forstå.¹⁰ Et eksempel er **Rt-2010-224** (rådgivningsplikten), som behandles nærmere i kap. 4.2.14. Den statlige disiplinærnemnda har selvfølgelig bevisbyrden for at en innklaget advokat har brutt de advokatetiske reglene, men dette sies ikke noe sted i dommen, som bare drøfter beviskravet.

Å kartlegge alle disse tilfellene ville være en nesten uoverkommelig oppgave. Den tar jeg ikke på meg her. Mitt utvalg fra høyesterettspraksis består for det meste av saker der bevisbyrden har vært såpass sentral at den blir nevnt i sammendraget i Lovdatas base for sivile saker i Høyesterett, HRSIV. De sakene der en av partene har anført noe om bevisbyrden, men dette ikke har blitt tatt opp av domstolen selv, faller altså utenfor mitt materiale.

Søk bare i sammendrag fanger ikke opp saker der bevisbyrden drøftes i premissene, men uten at dette signaliseres i sammendraget. Det er derfor også gjort søk i fulltekst for deler av 2000-tallet. Treffene fra fulltekstsøkene er, med få unntak, med i utvalget.

Utvalget av høyesterettspraksis baserer seg på flere ulike søk: Det mest omfattende er søk i *sammendragene* i basen HRSIV med søkeord «bevisbyrde», dette ga 107 treff per 5.10.2020. (Basen HRSIV inneholder avgjørelser tilbake til 1925, før det bare noen enkelte som det har vært vist til annetsteds.) Disse 107 treffene er lest og silt ned til 53 saker. Silingskriteriet var om bevisbyrde hadde spilt en synlig rolle for resultatet.

Det er også gjort noen tidsavgrensede søk i *fulltekst* i basen HRSIV. Søk med søkeord «tvilsrisiko» for perioden 1.1.2000 til 13.6.2020 ga 29 treff. Søk med søkeord «bevisbyrde» for perioden 1.1.2016 til 13.6.2020 ga 25 treff.

Enkelte avgjørelser er også hentet fra litteratur, henvisninger i avgjørelser og noen søk rettet mot spesielle saksområder. Det utvalget jeg har vurdert grundig, består etter dette av ca. 120 avgjørelser («utvalget»). De fleste er dommer, noen er kjennelser og beslutninger. Avgjørelsesformen er uten betydning for min analyse.

Det har ikke vært min hensikt å gi en fullstendig beskrivelse av høyesterettspraksis der bevisbyrde er anvendt på en eller annen måte. I de fleste tilfeller skjer anvendelse av bevisbyrde uten at ordet (eller

De fleste saker «avgjøres på faktum». Men hvilken parts påstandsgrunnlag er det som må bevises? Hva er egentlig bevisbyrde, og hvordan skal vi finne ut hvilken part som har den?

Boken inneholder den første norske gjennomgangen i nyere tid av bevisbyrdereregler i sivile saker. Den er velegnet for dommere, advokater, forskere, studenter og andre som vil vite hvordan en kan argumentere om bevisbyrde.

Den teoretiske gjennomgangen starter med romerretten og analyserer den sentrale norske og svenske litteraturen om bevisbyrde. De mange teoriene testes på praktiske eksempler.

Forfatteren gjennomgår høyesterettspraksis når det gjelder bevisbyrde, fra 1925 til oktober 2020. Hun analyserer et utvalg saker for å finne frem til regler for bevisbyrden og for å se hvordan reglene er begrunnet. Regler for bevisbyrde på femten ulike fagområder diskuteres.

ANNE ROBBERSTAD er professor dr. juris ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo. Hun har tidligere utgitt *Bistandsadvokaten* (3. utg. 2014), *Mellom tvekamp og inkvisisjon* (1999), *Rettskraft* (2006) og *Sivilprosess* (4. utg. 2018). Hun har vært ansvarlig faglærer i sivilprosess ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

ISBN 978-82-15-04294-7

9 788215 042947